

ЛІНГВО-КУЛЬТУРНІ РЕАЛІЇ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ НІЛА ГЕЙМАНА “NORSE MYTHOLOGY”

У тезах розглянуто лінгво-культурні реалії як мовні одиниці, що репрезентують унікальні елементи матеріальної та духовної культури скандинавського народу, представлені в романі Ніла Геймана “Norse Mythology”. З огляду на високий рівень культурної насиченості тексту, особливу увагу приділено аналізу способів відтворення цих реалій в українському перекладі, здійсненому Максимом Бакаловим. У межах дослідження зібрано 137 лексичних одиниць із виразним культурним маркером, які було класифіковано за тематичними, ономастичними та структурними критеріями. Проаналізовано найбільш уживані перекладацькі стратегії: транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад, використання функціональних аналогів та комбіновані підходи. Тези акцентують увагу на прагненні перекладача зберегти міфологічну автентичність, етнокультурну специфіку й стилістичну виразність оригіналу, водночас адаптуючи текст до мовної й культурної норми цільової аудиторії. Підсумки дослідження підтверджують ефективність поєднання стратегій для досягнення максимальної адекватності перекладу в межах художнього дискурсу з високим ступенем культурної маркованості.

Ключові слова: лінгво-культурні реалії, художній переклад, безеквівалентна лексика, перекладацькі стратегії, скандинавська міфологія, транскрипція, культурна специфіка.

The paper explores linguo-cultural realia as lexical units that reflect the unique elements of material and spiritual culture of the Scandinavian people, as presented in Neil Gaiman’s “Norse Mythology”. Given the high level of cultural saturation in the text, special attention is paid to the strategies used in

the Ukrainian translation by Maksym Bakalov. The study identifies and classifies 137 culturally marked lexical units according to thematic, onomastic, and structural principles. The most frequent translation strategies are analyzed, including transcription, transliteration, calque, descriptive translation, functional analogues, and combined approaches. The paper emphasizes the translator's efforts to preserve the mythological authenticity, ethnocultural specificity, and stylistic vividness of the original, while adapting the text to the linguistic and cultural norms of the target audience. The findings confirm the effectiveness of combining translation strategies to achieve optimal adequacy in translating culturally loaded literary texts.

Key words: *linguo-cultural realia, literary translation, non-equivalent vocabulary, translation strategies, Norse mythology, transcription, cultural specificity.*

Вступ. Лінгво-культурні реалії є важливими маркерами етнокультурного простору, які формують унікальне культурне тло художнього тексту. Їх переклад є складним процесом, оскільки потребує не лише мовної, а й культурної адаптації. Особливо це актуально для творів, що відображають міфологічні системи, як-от роман Ніла Геймана “Norse Mythology”, де автор переосмислює класичні скандинавські міфи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є лінгво-культурні реалії в романі “Norse Mythology”. Предметом дослідження виступають особливості перекладу зазначених лінгво-культурних реалій в українській версії твору, зокрема перекладацькі стратегії, що застосовуються для збереження змісту, стилістики та культурної специфіки оригіналу.

Мета та завдання дослідження. Мета — дослідити способи перекладу лінгво-культурних реалій у романі “Norse Mythology” та оцінити їхню ефективність у збереженні культурної специфіки. Завдання: 1) визначити типи реалій; 2) систематизувати стратегії перекладу; 3) здійснити порівняльний аналіз оригіналу та перекладу; 4) визначити найчастіше вживані перекладацькі прийоми.

Аналіз літератури. У дослідженні враховано праці українських і зарубіжних лінгвістів і перекладознавців (Н. Андрійчук, О. Дуда, О. Линтвар), які розглядають феномен безеквівалентної лексики та способи її відтворення в перекладі. Також опрацьовано типології реалій та класифікації перекладацьких стратегій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань у роботі було використано описовий метод, зіставний аналіз, контекстуальний аналіз і класифікаційний підхід. Методологічна різноманітність забезпечила комплексне, багаторівневе дослідження мовної й культурної природи реалій у перекладі та дозволила сформулювати аргументовані висновки.

Результати дослідження. У результаті проведеного дослідження було виявлено 137 лінгво-культурних реалій, зафіксованих у романі Ніла Геймана “Norse Mythology” та його українському перекладі, виконаному Максимом Бакаловим. Реалії охоплюють різні тематичні та структурні групи й відіграють ключову роль у формуванні міфологічного простору твору.

Основні результати систематизовано за кількома напрямками:

1. Тематична класифікація реалій. Усі одиниці були поділені на п'ять основних груп:

- Міфологічні реалії (Odin, Yggdrasil, Mjollnir, Valkyrie, Ragnarok) – становлять найбільшу частину й пов'язані з міфологічними персонажами, сакральними об'єктами та світоглядними концептами.
- Історико-культурні реалії (Einherjar, funeral of Baldur) – позначають соціальні та ритуальні явища, події, пов'язані зі скандинавським культурним контекстом.
- Географічні реалії (Asgard, Midgard, Jotunheim, Bifrost) – позначення світів, локацій, що структурують скандинавську міфологічну космографію.
- Побутові та матеріальні реалії (mead, chain Gleipnir, golden boar) – артефакти, їжа, зброя, що мають функціональне та символічне навантаження.

- Релігійні реалії (Blot, Aesir, world tree) – елементи сакрального простору, ритуальні дії, релігійні уявлення.

2. Ономастична класифікація. Особливу групу становлять власні назви, які функціонують як культурні концепти.

- Теоніми: Odin, Freya, Thor, Hel – усі передані транскрипцією, що дозволяє зберегти автентичність і впізнаваність.
- Антропоніми: Loki, Sigyn, Thialfi – також збережено через транскрипцію для передання індивідуального й культурного образу.
- Топоніми: Asgard, Vanaheim, Midgard – транслітеровані без адаптації, що зберігає міфологічну географію.
- Гідроніми та ороніми: Urd's Well, Gjallerhorn – використано транскрипцію та калькування, з поясненням у контексті.
- Космоніми: Yggdrasil – символічна одиниця, що позначає світове дерево як центр всесвіту.

3. Класифікація за структурною будовою. За морфологічною структурою реалії поділено на:

- Однокомпонентні (Thor, Freya, Valhalla) – становлять основу системи, найчастіше передаються транскрипцією.
- Двокомпонентні (world tree, golden boar) – перекладаються калькою або описово.
- Багатоконпонентні (the necklace of the Brisings, the plain of Vigrid) – вимагають комбінованих стратегій: поєднання транскрипції, опису й адаптації.

4. Перекладацькі стратегії. На основі аналізу було виділено такі основні підходи до передачі реалій:

- Транскрипція/транслітерація – найчастотніша стратегія (понад 60% прикладів), застосовується до імен богів, істот, назв місцевостей та сакральних об'єктів. Наприклад: *Odin* – Одін, *Asgard* – Асгард, *Valhalla* – Вальгалла.
- Описовий переклад (експлікація) – використовується для безеквівалентних термінів або ритуалів. Наприклад: *Blot* – «жертвний обряд у скандинавській міфології».

- Функціональний аналог – застосовується при перекладі реалій, що мають подібний еквівалент в українській культурі. Наприклад: *mead* – медовуха.
- Калькування – ефективне у випадках прозорості структури терміна: *world tree* – світове дерево.
- Комбіновані стратегії – поєднання транскрипції та калькування, наприклад: *Gleipnir* – Глейпнір (магічний ланцюг для скування Феніра).
- Адаптація та опущення – практично не використовувались, що свідчить про прагнення перекладачки зберегти культурну специфіку тексту без спрощення.

5. Загальні тенденції.

- Найбільш поширеними є міфологічні реалії та теоніми, які майже без винятків передано транскрипцією.
- Перекладачка надає перевагу автентичності, залишаючи культурно значущі одиниці в оригінальному вигляді, лише додаючи пояснення в тексті або глосарії.
- Ефективне використання комбінованих стратегій свідчить про гнучкий підхід до перекладу, що враховує як смислову точність, так і сприйняття українською аудиторією.

Таким чином, переклад реалій у творі Геймана демонструє глибоке розуміння лінгвістичних і культурних особливостей першоджерела та вдалу реалізацію перекладацьких стратегій, спрямованих на збереження багатозначності тексту.

Перспективи подальших досліджень. Можна розширити вибірку творів сучасної англомовної міфологічної прози, щоб порівняти способи перекладу реалій у різних жанрових контекстах. Також перспективними є дослідження впливу культурної адаптації на сприйняття тексту цільовою аудиторією.

Висновки. У межах проведеного дослідження було підтверджено, що переклад лінгво-культурних реалій потребує комплексного підходу. Найефективнішими виявилися транскрипція й описовий переклад. Збереження культурного колориту є ключовим фактором успішного перекладу.

човим фактором при відтворенні міфологічного тексту, а перекладач виступає не лише мовним посередником, а й культурним інтерпретатором.

Список використаних джерел

---

1. Андрійчук Н. М. Лінгвокультурологічні аспекти перекладу художнього тексту. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки.* 2020. Вип. 77. С. 21–26.
2. Гейман Н. Скандинавська міфологія / пер. з англ. М. Бакалов. Київ : КМ-Букс, 2019. 256 с.
3. Грушко С. Феномен перекладу як ментальна інтерпретаційна діяльність. *Лінгвістичні студії.* 2019. № 28. С. 48–53.
4. Дуда О. І., Рибачок С. М. Переклад лінгвокраїнознавчих реалій. *Нова філологія.* 2021. № 82. С. 12–16.
5. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія: Філологічна. 2012. № 30. С. 144–147.
6. Gaiman N. *Norse Mythology.* New York : W. W. Norton & Company, 2017. 299 p.